

UNIWERSYTET
EKONOMICZNY
W POZNANIU

INDEKS ZIELONYCH FINANSÓW SAMORZĄDOWYCH

- ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE I WNIOSKI Z ANALIZ

wersja 2023

Najważniejsze determinanty zielonych finansów samorządowych

Realizacja polityki ochrony środowiska (w tym klimatyczno-energetycznej) oraz regulacje prawne w tym zakresie (unijne i krajowe)

Zagrożenia lokalne wynikające z niekorzystnych zmian klimatycznych oraz wzrastające oczekiwania społeczne co do ich przeciwdziałania

Nałożenie nowych obowiązków na sektor finansowy w zakresie finansowania inwestycji zrównoważonych środowiskowo

Podstawowe zielone unijne regulacje prawne i reguły dot. finansów publicznych/samorządowych

Bezpieczeństwo ekologiczne

Europejski Zielony Ład oraz pakiet Gotowi na 55, w tym reguły rozdysponowania środków z EU ETS na cele środowiskowe

Zasada „nie czyń znaczących szkód” (DNSH) dot. funduszy unijnych i KPO oraz reguły ich rozdysponowania na cele środowiskowe

Wytyczne w zakresie zielonego budżetowania (GBRF) oraz zielonych obligacji wraz z regułą „wykorzystania środków” (UoP)

Taksonomia UE dot. zasad klasyfikacji inwestycji zrównoważonych środowiskowo wraz z europejskimi standardami sprawozdawczości (ESRS)

Inwestycje zrównoważone środowiskowo

Korzyści z zazielenienia budżetów lokalnych (*greening local budgets*) dla władz lokalnych

- efektywniejsze **gospodarowanie środkami** na inwestycje zielone,
- poprawę skuteczności pozyskiwania i wydatkowania **środków dedykowanych ochronie środowiska**,
- większa efektywność **zarządzania lokalnymi zasobami naturalnymi**,
- poprawa w zakresie przeciwdziałania i skuteczności zarządzania **lokalnymi kryzysami środowiskowymi**,
- polepszenie **wiedzy i świadomości społeczności lokalnej** co do zadań samorządowych w zakresie ochrony środowiska i włączenie się w ich realizację,
- wyraźny sygnał realizacji przez **władze lokalne celów polityki środowiskowej**, w tym przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu.

Celem opracowania metodologii Indeksu Zielonych Finansów Samorządowych (ang. *Green Local Finance Index*)

jest możliwość **pomiaru stopnia „zazielenienia”** finansów samorządowych (ze szczególnym uwzględnieniem budżetu lokalnego danej jednostki samorządu terytorialnego), odnoszącego się do **środków publicznych pozyskanych i wydatkowanych na inwestycje zrównoważone środowiskowo** realizowane w oparciu o lokalną politykę ochrony środowiska i obowiązek zapewnienia **bezpieczeństwa środowiskowego**.

**Skonstruowany jako syntetyczny
miernik odległości od wzorca**

$$\text{Indeks ZIELFinJST} = \text{ZIELFinInw} + \text{ZIELFinDoch} + \text{ZIELFinŚrWł} + \text{ZIELFinMiesz} + \text{ZIELBezp}$$

komponent
finansowy

**WAGA
90%**

komponent
niefinansowy

**WAGA
10%**

gdzie,

Indeks ZIELFinJST – Indeks Zielonych Finansów Samorządowych,

ZielFinInw – wskaźnik Zielonego Finansowania Inwestycji, mierzący udział zielonych wydatków majątkowych w wydatkach ogółem,

ZIELFinDoch – wskaźnik Zielonego Finansowania Dochodami, mierzący stopień finansowania zielonych wydatków majątkowych zielonymi dochodami majątkowymi,

ZIELFinŚrWł – wskaźnik Zielonego Finansowania Środkami Własnymi, mierzący stopień zaangażowania środków własnych innych niż zielone w finansowanie zielonych wydatków majątkowych,

ZIELFinMiesz – wskaźnik Zielonego Finansowania na Mieszkańca, mierzący zielone wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca,

ZIELBezp – wskaźnik Bezpieczeństwa Środowiskowego (Zielonego), mierzący niefinansowe efekty zielonego zarządzania władz lokalnych.

Taksonomia Europejska
I. Łagodzenie zmian klimatu
II. Adaptacja do zmian klimatu
III. Zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich
IV. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym
V. Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola
VI. Ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej i ekosystemów

CEPA
3. Gospodarowanie odpadami
2. Gospodarka ściekowa
1. Ochrona otaczającego powietrza i klimatu
4. Ochrona i rekultywacja gleb, wód gruntowych i powierzchniowych
5. Redukcja hałasu i wibracji
7. Ochrona przed promieniowaniem
6. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu
8. Działalność badawczo-rozwojowa
9. Inne

COFOG (05 Ochrona środowiska)
05.1 Gospodarowanie odpadami
05.2 Gospodarka ściekowa
05.3 Redukcja zanieczyszczeń
05.4 Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu
05.5 Działalność badawczo-rozwojowa
05.6 Inne

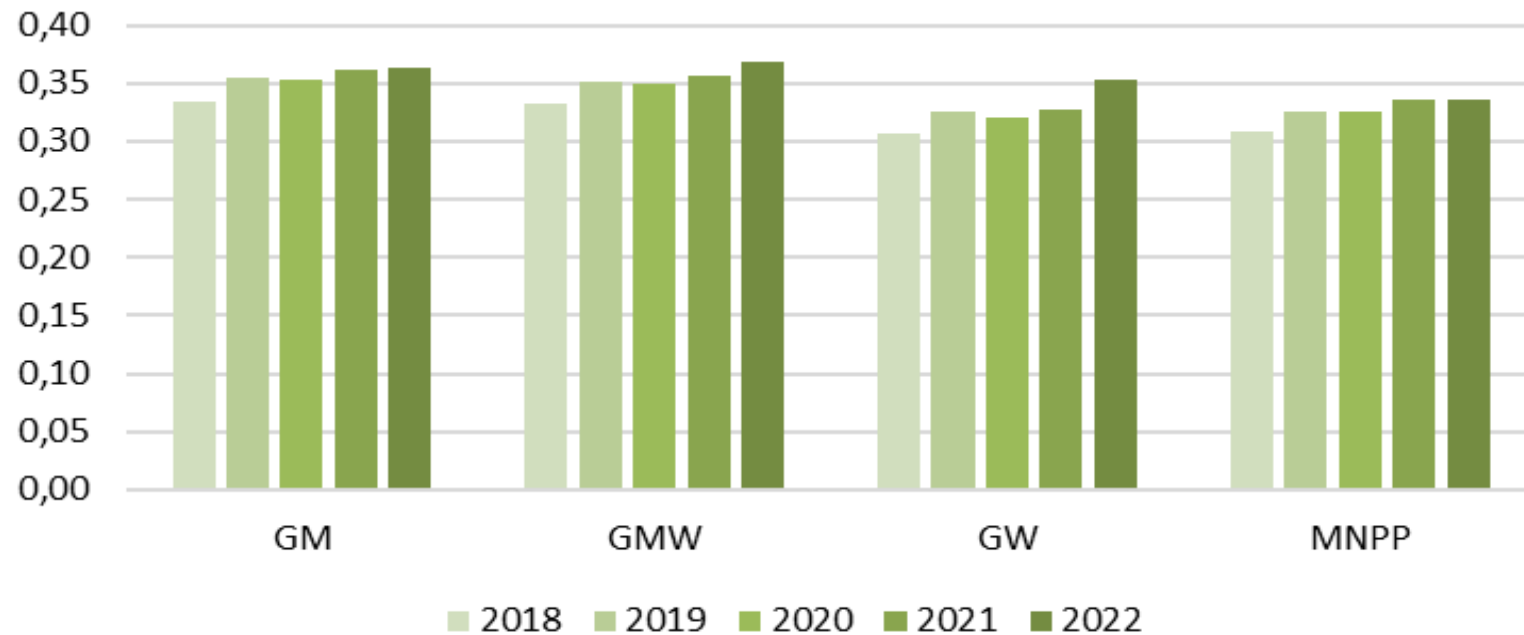
Dochody bieżące w rozdziałach „zielonych” + Dochody z opłaty miejscowej - Wydatki bieżące w rozdziałach „zielonych” = wynik bieżący zielonego budżetu
+ Dochody majątkowe w rozdziałach „zielonych” (w tym dochody własne ze sprzedaży majątku i dotacje ze środków zewnętrznych) = stan dochodów, które mogą zostać przeznaczone na „zielone” wydatki majątkowe (ŚW_{NZiel})
- „zielone” wydatki majątkowe = wynik finansowania majątkowej części „zielonego” budżetu
wynik bieżący „zielonego” budżetu + wynik finansowania majątkowej części „zielonego” budżetu = wynik „zielonego” budżetu

Odpady zebrane selektywnie (ogółem) w relacji do ogółu odpadów
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich w relacji do ludności ogółem
Oczyszczalnie ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów na 1 mieszkańca
Wyroby zawierające azbest pozostające do unieszkodliwienia w relacji do zinwentaryzowanej łącznej wielkości wyrobów zawierających azbest
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód lub do ziemi
Liczba nasadzeń drzew i krzewów w zadrzewieniach oraz terenach zieleni na 1 km ² powierzchni danej jednostki terytorialnej
Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych powołanych przez gminę w powierzchni ogółem
Drogi dla rowerów na 100 km ²
Liczba mieszkań, w których wymieniono źródła ciepła (np. kolektory słoneczne, ogrzewanie gazowe) – z wyłączeniem sytuacji, gdy budynek został podłączony do sieci ciepłowniczej – na 1000 mieszkańców

Przeciętny poziom Indeksu zazielenienia finansów samorządowych

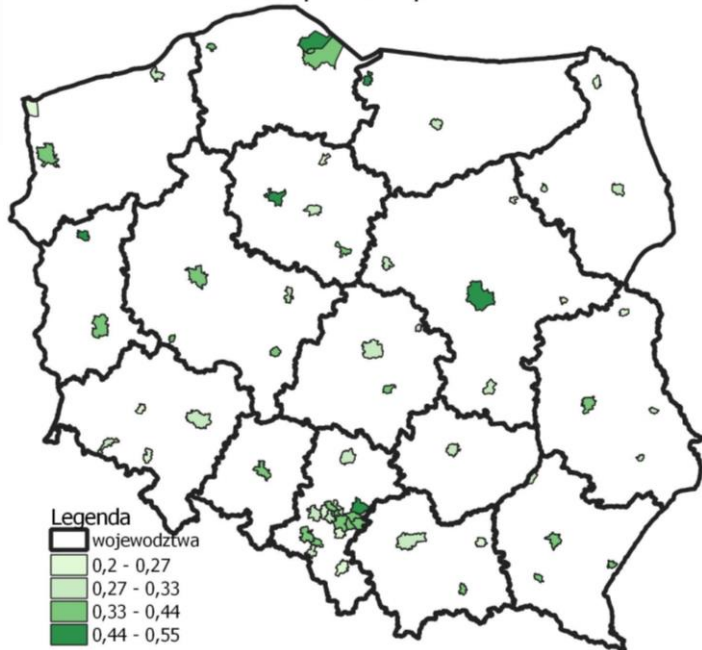

- Indeks ZIELFinJST 2023 obliczony jest
- dla okresu 5 lat (2018-2022)
- Wyniki prezentowane są jako średnia dla poszczególnych typów JST
- Indeks przyjmuje wartości od 0 do 1,
- Im wyższa wartość Indeksu tym wyższy poziom zazielenienia budżetu
- Wzrost znaczenia zielonych pozycji budżetowych w finansach gmin i miast w badanym okresie, szczególnie po 2020 roku

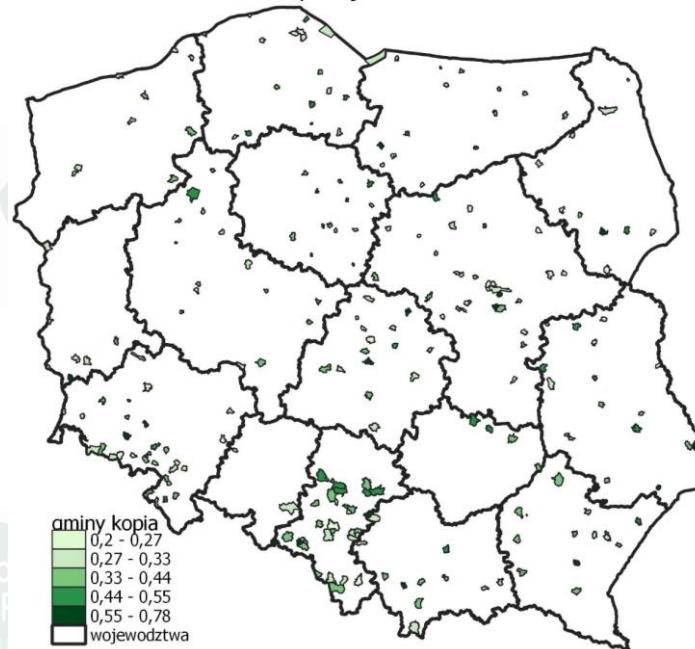
Indeks
ZIELFinJST

UEP

Miasta na prawach powiatu

Gminy Miejskie

Indeks
ZIELFinJST

UEP

Indeks
ZIELFinJST

Indeks
ZIELFinJST

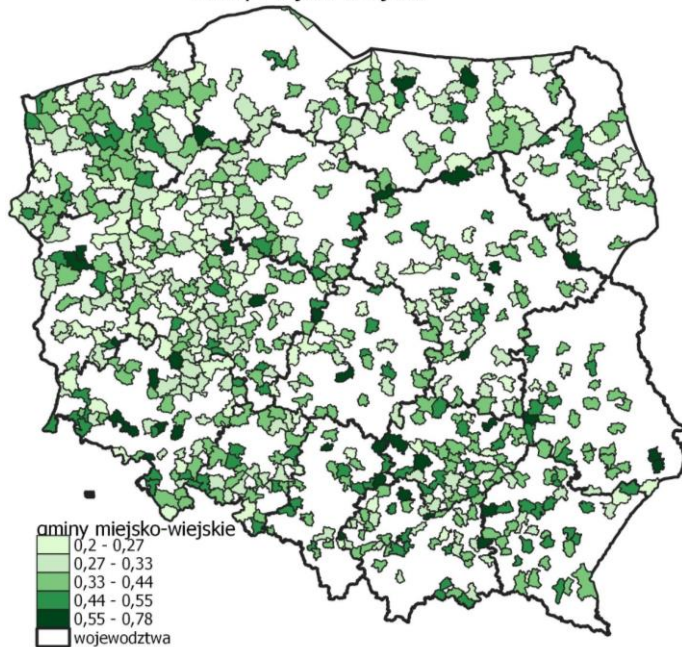
Indeks
ZIELFinJST

UEP

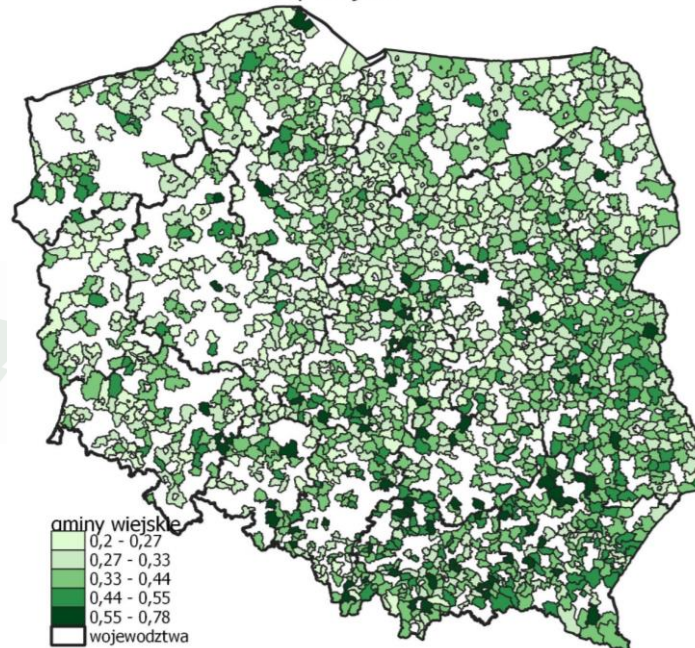
Indeks
ZIELFinJST

UEP

Gminy Miejsko-Wiejskie

Gminy Wiejskie

ZRÓŻNICOWANIE

PRZESTRZENNE

Indeks
ZIELFinJST

UEP

Indeks
ZIELFinJST

UEP

Indeks
ZIELFinJST

UEP

Indeks
ZIELFinJST

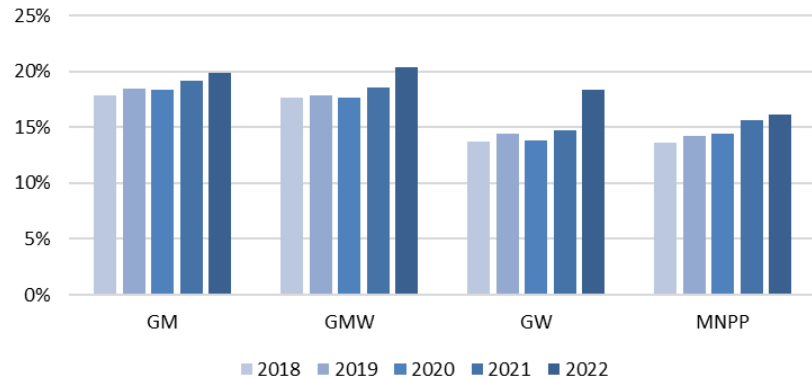
UEP

Indeks
ZIELFinJST

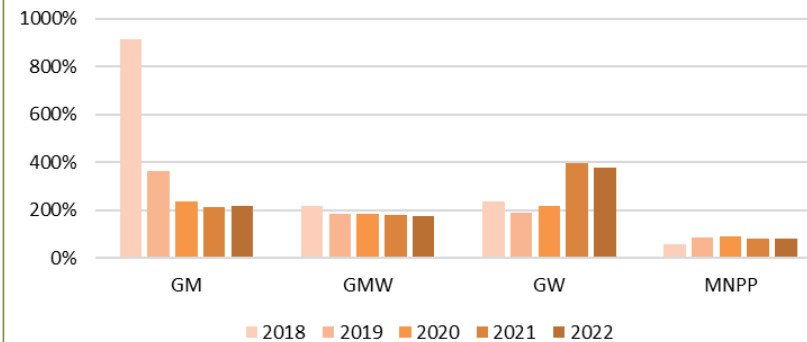
UEP

Komponent finansowy – wybrane wnioski z analizy wskaźnikowej

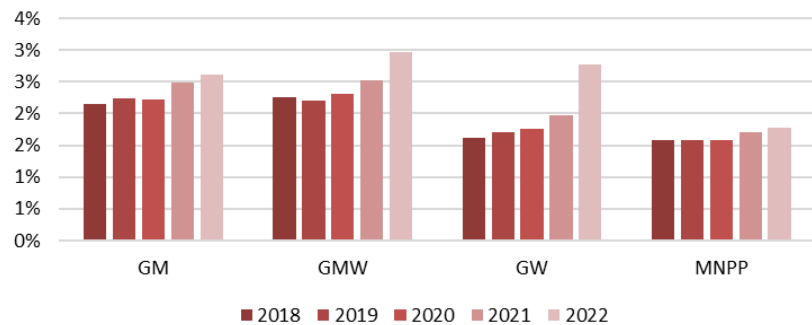
Przeciętny udział zielonych wydatków majątkowych w wydatkach ogółem [w %]

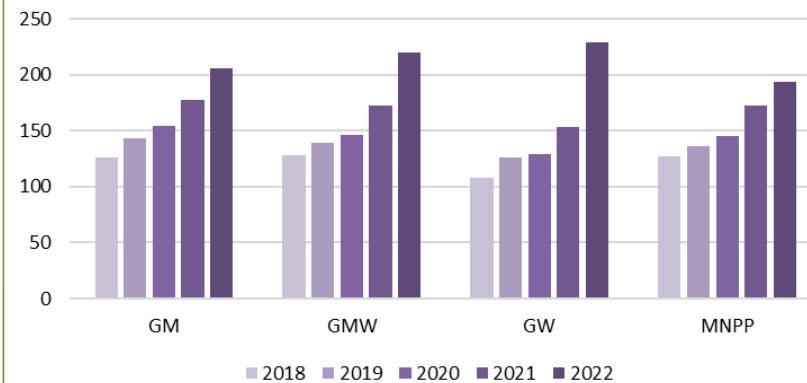
Przeciętny poziom pokrycia zielonych wydatków majątkowych zielonymi dochodami majątkowymi [w %]

Przeciętny poziom środków własnych innych niż zielone zaangażowanych w realizację zielonych inwestycji w relacji do kwoty środków własnych bez zielonych dochodów [w %]

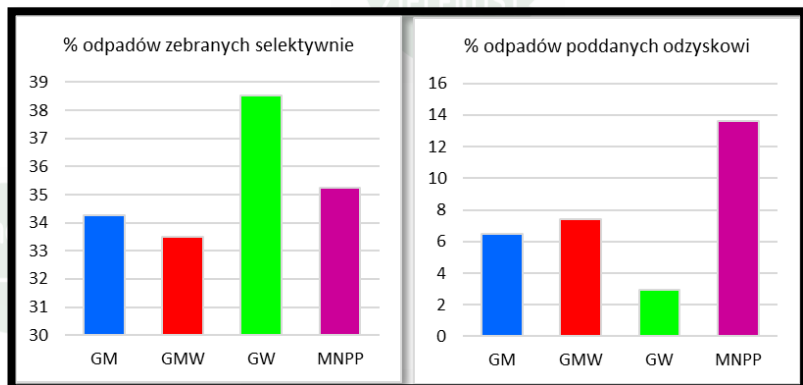

Przeciętny poziom zielonych wydatków majątkowych na 1 mieszkańca [w zł/osobę]

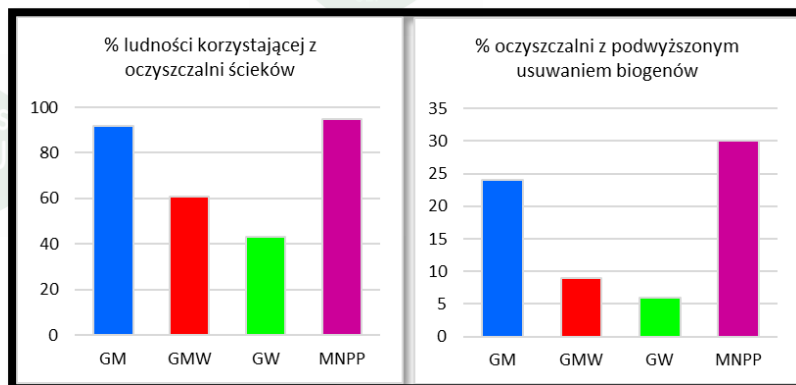

Komponenty niefinansowe wskaźnika bezpieczeństwa środowiskowego

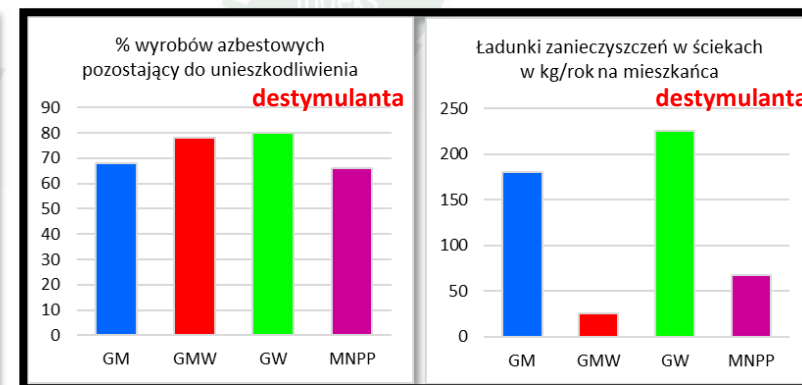
Gospodarowanie odpadami

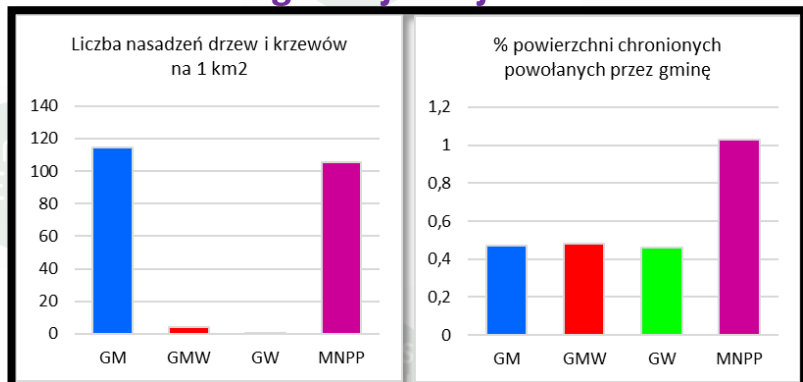
Gospodarka ściekowa

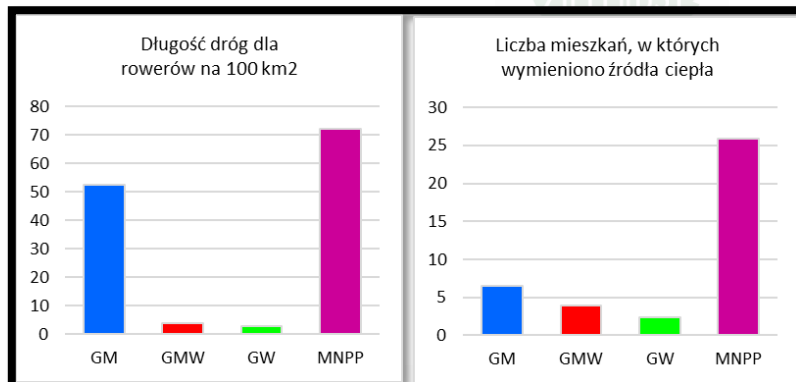
Redukcja zanieczyszczeń

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu

Inne

- dwa wskaźniki dla każdej funkcji COFOG
- 2022 – rok bazowy do oceny zmian w kolejnych latach
- im wyższa wartość tym wyższy poziom wskaźnika bezpieczeństwa środowiskowego (odwrotnie – w przypadku destymulant)

Klasyfikacja COFOG

Rekomendacje wynikające z wyników analizy zielonych budżetów samorządowych w Polsce na podstawie metodologii Indeksu

- uznanie budżetu zielonego jako **budżetu „znaczonego”** i wprowadzenie konieczności **przeznaczania zielonych dochodów na zielone wydatki**,
- wymóg przeznaczenia **nadwyżki operacyjnej zielonego budżetu na zielone wydatki majątkowe**, a niewykorzystane środki na ten cel powinny zostać przeznaczone na wydatki zrównoważone środowiskowo w kolejnych latach jako przychody,
- wyodrębnienie w klasyfikacji budżetowej **zielonych pozycji po stronie przychodów i rozchodów** oraz analogicznie dla kosztów obsługi długu – rekomendacja umożliwi analizę danych w kontekście **ewentualnych wyłączeń** z art. 243 ustawy o *finansach publicznych*.